

برون جنبش از موج دریا بود
 کنون بشنو این راست گفتار تغز
 جهان دورو را دو باید نظر
 کسی اگر جهانرا ستاید سزد
 همه نقش نقاش بیند بسدهر
 از این ره نکو گفت آنکس که گفت
 کسی گو باگیتی نکوهش کند
 بر آئینه هر کس که دارد نظر
 از این رو پسندیده گفت آنکه گفت

علینقی کوثر همدانی

کرج از فریدن نیست

آقای مدیر محترم در شماره اول از سال دوازدهم شرحی بامضای آقای
 مصطفوی فریدنی دیده شد که در رد مقاله سابق بنده نوشته و ادعا کرده اند
 که کرج در بلوک فریدن است. بنده عرض نکردم در فریدن دهی باسم کرج
 نیست ممکن است باشد چنانچه سابقاً هم در ایران چندین محل باین اسم بوده
 که سه محل آنرا حموی در معجم البلدان نام برده است اول همین کرج ابی
 دلف که محل گفتگوی بنده و آقای مصطفوی است دوم همین کرج رودزاور
 که تقریباً شهر بوده و مضمون است که در حوالی توسرکان یا خود توسرکان فعلی
 باشد سوم همین ده نزدیک طهران که الان هم باین اسم باقی است

دعوی بنده در آن مقاله این بود که کرج ابی دلف در بلوک کراز
 عراق و در محل آستانه فعلی بوده است الان هم بطور قطع عرض میکنم کرج
 ابی دلف در فریدن نبوده است بدلائل ذیل: اول اینکه یاقوت در معجم البلدان
 گوید (هی فی رستاق یقال لها فائق و فائق عرب عن هفته) و روستای فائق که

مغرب هفته است بلا تردید همین بلوک کزاز عراق است که الان هم بسم بلوک هفته قسمتی از آن خوانده میشود

دوم یاقوت گوید از بروجرد تا کرج ده فرسخ و از کرج تا همدان سی فرسخ و از کرج تا اصفهان پنجاه و دو فرسخ است اگر کرج در فریدن بود تا بروجرد خیلی بیشتر از ده فرسخ و تا اصفهان خیلی کمتر از پنجاه و دو فرسخ مسافت داشت سوم صاحب احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم گوید (بنقل مرآت البلدان ناصری) از کرج تا جراباد یک منزل و تا کاپلیکان یک منزل و تا فنوان یک منزل و تا مرج وزهر یک منزل و تا سارمین دو برید و تا امیران دو مرحله و تا یهودیه اصفهان نصف منزل مطابق این قول کلیایکان بین راه کرج و اصفهان واقع است و این بابودن کرج در خاک فریدن منافی است

چهارم باز صاحب احسن التقاسیم گوید از نهاوند تا راه کاه یک منزل و تا خوارب یک منزل و تا کرج یک منزل که باین حساب از نهاوند تا کرج سه منزل بوده است و از هرزاهی میخواستیم حساب کنیم از نهاوند تا فریدن خیلی بیش از سه منزل است ولی تا آستانه سه منزل است

پنجم که از تمام دلائل قوی تر و آن جای تردید باقی نمی گذارد این است که حمدالله مستوفی در نزهت القلوب در شرح بلاد عراق عجم گوید کرج و کرهرود را ابودلف عجلی بعهد هرون الرشید ساخت کوه راسمنه (راسوند) بر طرف شمال اینجا است و دریای آن کوه چشمه بس بزرگیست که آن را چشمه کیخسرو خوانند الی آخره

هیچ محل تردید نیست که کوه راسوند در بلوک کزاز عراق و در شمال آستانه است و چشمه مزبور هم همین است که با اسم بلاق هک معروف است علاوه بر آقای مصطفوی در محل کرج بتواند تردید کند در کرهرود نمیتواند تشکیک نماید و مسلماً مراد مستوفی از کرهرود همین قصه معروف مجاور سلطان آباد است آنوقت اگر فرض کنیم که کرج در فریدن بوده است

بچه مناسبت مستوفی این دو مجل را که بین آنها قریب چهل فرسخ فاصله است با هم نام برده و کلیایکان و خوانسار و مره و جابلق و غیره را که بین آنها واقع است از درج کلام ساقط نموده است

دلیل ششم اینکه محل قصرایی دلف در آستانه بین الخواص بلکه عوام معروف است چون تصور نمیکنم باین دلائل دیگر مطالب مشکوک فیه باشد سایر قرائن و امورات را عرض نمیکنم اما اینکه نوشته اند بنده کرج را کره و کره را کرهرود و کرهرود را آستانه کرده ام گویا درست بمقاله بنده دقت نفرموده اند بنده کی عرض کردم کرج و کرهرود یکی است بلکه گفتم باهم ذکر شدن این دو محل در کلام مستوفی و صاحب زینت المجالس و اینکه حموی گوید (و اهلها یسمونها کره) دلیل این است که کرهرود اسم از کرج مشتق و موقعاً بآن نزدیک بوده است الان هم همین عقیده را دارم و توأم ذکر شدن این دورا در کلام مستوفی بزرگتر دلیل تقارب آنها میدانم مثل اینکه میگوئیم سمنان و دامغان ولی ممکن نیست بگوئیم سمنان و زنجان باین حال اگر آقای مصطفوی خیلی میل دارند و اصرار می فرمایند که کرج در فریدن باشد بنده هم دوستی خودم را بایشان برای این موضوع بهم نمیزنم و تسلیم می شوم که کرج و کرهرود و بلکه خود سلطان آباد هم از فریدن باشد در خاتمه عرض می نمایم که در نزدیکی کرج قلعه منیعی بوده است باسم فرزین با تشدید که در بعضی تواریخ بخط قزوین نوشته شده این قلعه سرگذشتهای بسیاری در تاریخ مخصوصاً در اواخر سلاجقه که پایتخت در همدان بوده است دارد آخرین سرگذشتی که نکارنده از آن دیده ام فرار سلطان محمد خوارزم شاه است از حلو قشون مغول باین قلعه که بالاخره از اینجا برشت و بمازندران و جزیره آبسکون آمده و در اینجا زندگانی پر مشقت خود را خاتمه داد قلعه فرزین ممکن است همین محلی بوده است که امروز باسم فره معروف و ده مهمی است باز هم ممکن است آقایانی که وسائل بهتری دارند در این باب تتبعات عمیق نری فرمایند (۱۸ اردی بهشت مهدی الحسینی یشربی)